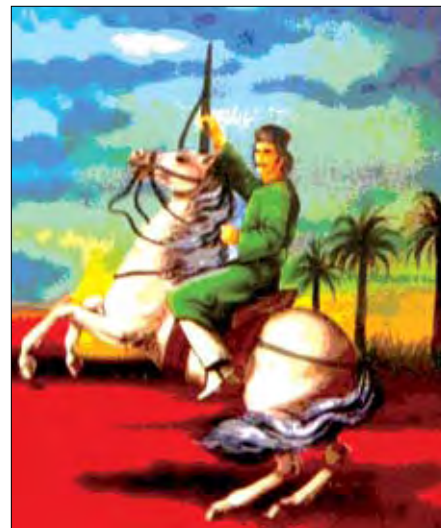

یک جوان غیر تمند...

معرفی کتاب (ویژه نامه رئیس علی دلواری)

دلیران تنگستانی

بسیاری بر این عقیده‌اند که این مقدار اندکی که نسل حاضر از شهید رئیس علی دلواری و قیام تنگستان اطلاعات دارد، مرهون تلاش مرحوم محمدحسین رکن زاده آدمیت در کتاب «دلیران تنگستانی» است که همایون شهنواز نیز در سریال «دلیران تنگستان» آن را مبنای کار خود قرار داده است.

دلیران تنگستانی اثری پژوهشی - داستانی است که پس از چاپ در «جریده یومیه کوشش» در سال ۱۳۱۰ به زیور طبع آراسته شده و انتشارات اقبال آن را به صورت کتاب روانه بازار کرده است.

ابتدای کتاب، تقریظ‌هایی از سعید نفیسی، سید محمدعلی جمال‌زاده و شکوه خاوریان را در خود دارد و در ادامه، به ترتیب، این فصل‌ها گنجانده شده است: تلاقی و رو به رو شدن با خائنین، خدا یار و یاور شماس، قبضه بوشهر و تبعید احرار، در دلوار چه خبر است؟ انصاف دشمن، یک جوان غیر تمند، استنطاق و حبس، اتحاد دلیران، نجات از زندان و عبور از میان صف دشمنان، نخستین شهید راه وطن - زنده باد ایران،

شکست دشمن - قتل صاحب منصبان سپاه، رؤیای شیخ حسین خان، نطق شیخ حسین خان، دومین شهید راه استقلال وطن و سومین شهید راه مدافعه وطن. «دلیران تنگستانی» اثری است که بارها می‌توان آن را خواند. کتاب، مصور است و شادروان رکن زاده آدمیت، عکس‌هایی از برخی آدم‌های واقعی ماجرا را در آن گنجانده است.

نبرد رئیس علی

بهمن پگاه راد، زندگی‌نامه داستانی رئیس علی دلواری را در کتابی به نام «نبرد رئیس علی» با حدود ۱۱۳ صفحه، در قطع رقعی، توسط انتشارات سوره مهر روانه بازار کرده است. در بخشی از کتاب می‌خوانیم: «... رئیس علی چشم به نخلستان گرفت. نخل‌ها، دیگر از ثمر افتاده بودند. بعضی از تنه به دو نیمه شده و بعضی در انتها به خاکستر نشسته بودند. اشک در چشم‌های رئیس علی حلقه زد. رویش به سوی کومه‌ها کشیده شد. چند لحظه کومه‌های خراب شده را نگاه کرد و بعد روی زمین نشست.

یکی از تفنگچی‌ها که با خاک بازی می‌کرد، سرش را بالا آورد و گفت: «رئیس، می‌خواستم چیزی بگویم!» همه نگاه‌ها به سمت تفنگچی دوخته شد.

«ها، چه می‌خواهی بگویی؟!»

تفنگچی، دستی به تفنگ در دستش کشید و گفت:

«رئیس، ما زنده به وجود تو هستیم!»

رئیس علی، منظور تفنگچی را نفهمید. اما گفت: «وجود ما از خداست! پشت و پناه ما خداست، این حرف‌ها

چیست که می‌زنی، خالو...»

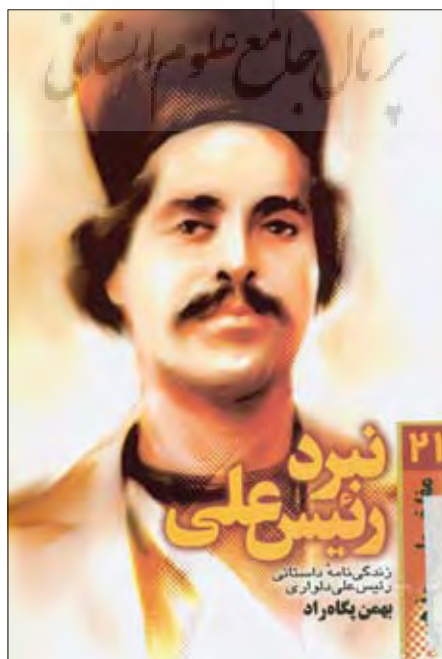
رئیس علی دلواری و نهضت تنگستانیان در شعر شاعران

عبدالمجید زنگویی که خود شاعر است و دو شعر از او را نیز در میان گزینه اشعار حاضر در کتاب می‌بینیم، در «رئیس علی دلواری و نهضت تنگستانیان در شعر شاعران» این شخصیت بزرگ و این نهضت در یادماندنی را در ادبیات معاصر جست‌وجو کرده و حاصل آن را در کتابی جمع و جور در قطع رقعی از خود به یادگار گذاشته است.

در کتاب می‌خوانیم: «قیام و نهضت تنگستانی‌ها، دشتی و دشتستانی‌ها به رهبری رئیس علی دلواری، زائر خضرخان تنگستانی، شیخ حسین خان چاه کوتاهی و محمدخان غضنفرالسلطنه برازجانی در برابر هجوم استعمار پیر انگلیس در جنگ اول جهانی همچون هر قیام و نهضت مردمی و آیینی دیگر در شعر و ادبیات و راه یافته، تأثیر گذاشته و وسیله خلاقیت هنرمندان شده است.

در قیام‌های مذهبی - مردمی و ملی، شاعران، نویسندگان و هنرمندان هر کدام به نحوی داد سخن داده و هنرنمایی می‌کنند. شاعر با شعرش، نویسنده با پژوهش و نوشته‌اش، هنرمند با هنرش رشادت قهرمانان را در اذهان و برای نسل‌های آینده زنده و جاویدان می‌سازند.»

اشعار منوچهر آتشی، محمدرضا احمدی فر، رحمان تنگستانی، دکتر عطاءالله حسینی، دکتر سید جعفر

نقش آیت الله مجاهد برازجانی
در قیام شهید رئیسعلی دلواری
سید ابوالحسن حسینی

از ماحوز به اهرم آمد و نیز بخش‌های مهمی چون مجاهد برازجانی و رئیس‌علی دلواری، نامه رئیس‌علی دلواری به مجاهد برازجانی، شهادت رئیس‌علی و عکس‌العمل مجاهد برازجانی و مجاهد برازجانی بعد از شهادت رئیس‌علی دلواری از فصل‌های مهم کتاب هستند.

حماسه رئیس‌علی دلواری

سروده منسوب به سید محمد مضطر، با مقدمه، تصحیح و توضیحات محمد دادفر تحت عنوان «حماسه رئیس‌علی دلواری» کتابی است که توسط اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان بوشهر منتشر شده است.

کتاب، در ابتدا به این صورت، به روان پاک شهادی گمنام تقدیم شده است:

«دشتمردان دریادلی که در نبرد با بیگانگان بر خاک سرخ جنوب جان باختند و با خروشا خروش خون‌شان فریاد سرفرازی سر دادند، اما نامی از خویش بر جای نگذاشتند...»

این تقدیم‌نامه چه زیبا، ما را مستقیماً به «سخن اول» رهنمون می‌شود:

«مبنای اصلی کتاب حاضر، یک مثنوی حماسی با ۱۴ بیت است. این مثنوی پیرامون نبردهای دلاوران جنوبی به ویژه رئیس‌علی دلواری که در هنگامه جنگ جهانی اول و اشغال بوشهر (۱۹۱۵م) در مقابل نیروهای اشغالگر انگلیسی به مبارزه برخاسته‌اند، سروده شده است.

ارزش این مثنوی بیشتر در این است که با کمک آن می‌توانیم افکار عمومی مردم آن زمان را بشناسیم و با دیدگاه‌های آنان درباره نبردها، دلاوری‌های رزمندگان، ماهیت نیروها و ایدئولوژی آن‌ها آشنا شویم.

در این اثر که اساس آن - مانند دیگر منظومه‌های حماسی - بر حماسه پردازی و قهرمان پروری استوار است زمان و مکان و ویژگی‌های قهرمانان از حد و مرز واقعیت درمی‌گذرد و شاعر کمتر در بند آن است که مکان و زمان دقیق حادثه را بیان کند و قهرمانان را به گونه‌ای طبیعی و معمولی به تصویر بکشد.»

نگاهی گذرا بر قهرمان پروری در شعر حماسی، درباره این مثنوی، مضطر کیست، زمینه تاریخی حماسه

تاج سرکرانه
(روایتی دستان از زندگی و مبارزه رئیس‌علی دلواری)
محمود ولی زاده

«رئیس‌علی که مدت‌ها منتظر چنین لحظه‌ای بود، با شتاب به مناطقی از دشتی و تنگستان رفت و با ترغیب مردم، ده‌ها نفر تفنگچی را به سپاه ملحق کرد. سپاه ششصد نفری تنگستانی‌ها در «گورک»، یکی از روستاهای مجاور مستقر شد و بی‌تابانه در انتظار نبرد با انگلیسی‌ها نشست. قبل از عملیات، اتمام حجتی رسمی خطاب به فرمانده انگلیسی‌ها فرستادند و از او خواستند بوشهر را تخلیه کند یا آماده جنگ باشد. اتمام حجت بی‌پاسخ ماند و در عوض انگلیسی‌ها با شتاب به تقویت استحکامات خود در بیرون از شهر پرداختند.»

نقش آیت الله مجاهد برازجانی در قیام شهید رئیس‌علی دلواری

انتشارات آیین جنوب، کتابی از سید ابوالحسن حسینی

«رئیس‌علی که مدت‌ها منتظر چنین لحظه‌ای بود، با شتاب به مناطقی از دشتی و تنگستان رفت و با ترغیب مردم، ده‌ها نفر تفنگچی را به سپاه ملحق کرد. سپاه ششصد نفری تنگستانی‌ها در «گورک»، یکی از روستاهای مجاور مستقر شد و بی‌تابانه در انتظار نبرد با انگلیسی‌ها نشست.»

با عنوان طولانی «نقش آیت الله مجاهد برازجانی در قیام شهید رئیس‌علی دلواری» را در ۵۶ صفحه و با قطع رقعی روانه بازار کرده که نام آن به خوبی گویای محتوای کتاب است. البته به گفته نویسنده در مقدمه کتاب، اثر حاضر، قسمتی از کتاب کامل‌تری است که هنوز چاپ نشده و سید ابوالحسن حسینی آن را درباره خاندان ماحوزی نوشته و سپس یک فصل از کتاب اصلی را جدا کرده و آن را به شکل کتاب حاضر منتشر ساخته است.

ماحوز کجاست و نگاهی به جایگاه آن در بحرین، علت مهاجرت ماحوزی‌ها از بحرین به تنگستان، چرا خاندان ماحوزی تنگستان را انتخاب کردند، اولین شخصی که

از نبرد دلواری تا حماسه لرده
نقش بانوان تنگستانی و دشتستانی در مبارزات ضد استعماری جنوب
فانومه مؤمنی

حمیدی، قاسم درویشی، غلام‌حسین دریانورد، محسن دلواری زاده و بسیاری دیگر در این اثر انتشارات ارمغان به چشم می‌خورد.

از نبرد دلواری تا حماسه لرده

نقش بانوان تنگستانی و دشتستانی در مبارزات ضد استعماری جنوب، موضوعی است که فاطمه مؤمنی در کتاب «از نبرد دلواری تا حماسه لرده» به آن پرداخته است.

کتاب را انتشارات «آیین جنوب» در قطع رقعی و با حجم ۵۶ صفحه منتشر کرده است و در مقدمه آن می‌خوانیم:

«بانوان جنوب در زمان اشغال بوشهر توسط نیروهای انگلیسی توانستند در کنار مردان خویش تأثیرگذار باشند. آن‌ها با رشادت و ایثار، از هستی خود گذشتند و توانستند نقش مؤثری را در نبرد با اجانب ایفاء کنند. با بررسی قیام جنوب علیه استعمار انگلیس می‌بینیم همان‌طور که بانوان تنگستانی و دشتستانی با تحمل سختی‌ها در پشت جبهه حضور داشتند، حضور فعالی نیز در نبردهای دلواری و لرده ایفاء کردند و با رشادت‌های بی‌نظیر خویش حماسه‌هایی جاویدان آفریدند اما در این میان آن‌چنان که حفظ ناموس و شرافت برای دلیرمردان و شیرزنان جنوب اهمیت داشت، این ویژگی و خصلت رفیع انسانی در برخورد با مردان بیگانه نیز مشهود است.

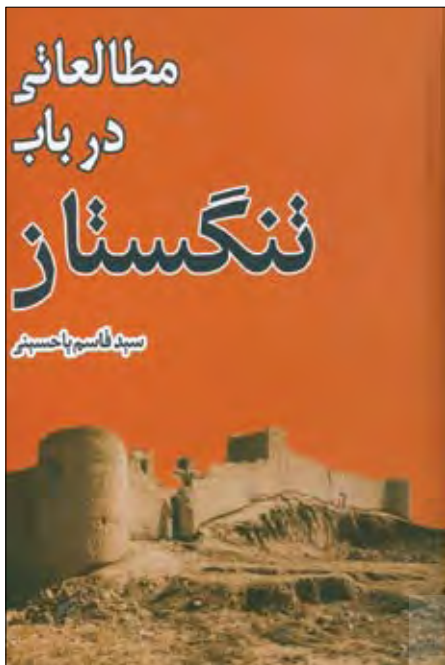
مهمترین پرسش‌های این پژوهش عبارتند از:

- ۱- سهم بانوان تنگستانی و دشتستانی در پیروزی مقاومت جنوب ایران چقدر بوده است؟
- ۲- رفتار دلیرمردان جنوب با بانوان بیگانه چگونه بود؟
- ۳- احساسات و افکار بانوان جنوب در مورد تهاجم بیگانه به میهن چه بود؟

تاج سر کرانه

روایتی داستانی از زندگی و مبارزه رئیس‌علی دلواری به قلم محمد ولی زاده، «تاج سر کرانه» نام دارد. این روزنامه نگار و نویسنده جنوبی در پایان کتاب فهرستی از منابع تهیه اثر خویش را نیز فراهم کرده است.

در بخشی از تاج سر کرانه می‌خوانیم:

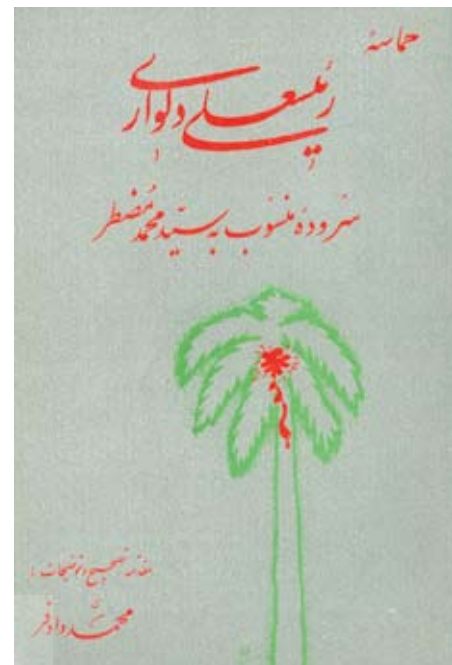
(دکتر ایرج نبی پور)، تنگستان از چند دیدگاه، رساله در احوال اهرم و تنگستان (محمدعلی خان سدیدالسلطنه کبابی)، تنگستان (لوریمر)، تنگسیر و تنگستان (دکتر سید جعفر حمیدی)، پژوهشی کوتاه در خصوصیات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آبادی دلواری (منصور صرافان)، بادهای محلی تنگستان (حسین زنده بودی)، گیاهان دارویی تنگستان (ابراهیم نادری)، خشم طبیعت (مرتضی کرمی)، بازی‌های محلی تنگستان (روستای چاه پیر) (غلامرضا کرم) (عمرانی)، بازی‌های محلی تنگستان (مهتاب خالدی)، قلعه‌ها و قدمگاه‌های تنگستان (حسین زنده بودی)، واقعات جنگ تنگستان با انگلیس (حاج سردار فولادی)، اسارت در تنگستان (فردریک اوکانر - ترجمه: حسن زنگنه)، [قیام آیت الله سید مرتضی مجتهد اهرمی] (سرپرسی کاکس) (ترجمه: حسن زنگنه)، نقش زنان در قیام تنگستان (عبدالکریم نیستی)، بررسی عوامل مؤثر بر پایگاه اجتماعی - اقتصادی زنان در شهرستان تنگستان (غلامحسین کرمی)، دکتر مصدق در بندر بوشهر و قیام تنگستانی‌ها (سید قاسم یاحسینی)، تنگستان تاریخ، تنگستان امروز (رحیم جمالی)، تنگستان امروز (تنگستان به روایت آمار)، سیمای اقتصادی - اجتماعی شهرستان تنگستان، سال ۱۳۸۰، رجال و مشاهیر تنگستان، رئیس احمدشاه تنگستانی و خاندانش (سید قاسم یاحسینی)، زندگی و مبارزات باقرخان تنگستانی (سید قاسم یاحسینی)، احمدخان تنگستانی... (علی مراد فراش بندی)، زندگی و مبارزات علم‌الهدی اهرمی (دکتر عبدالکریم مشایخی)، زندگی‌نامه معتقد اهرمی (علی حق شناس)، رئیس علی دلواری (سید قاسم یاحسینی)، نقش زائر خضرخان امیر اسلام در قیام جنوب (دارپوش تنگستانی)، سید اسماعیل آشی، مجاهدی گمنام از تنگستان (سید قاسم یاحسینی)، ملاعلی تنگستانی (حسین زنده بودی)، خاندان ماحوزی (دکتر سید جعفر حمیدی)، محمدباقر تنگستانی (سید قاسم یاحسینی)، شیرمحمد تنگسیر (رسول پرویزی)، رئیس علی چه پیری (اهرمی)، (دکتر سید جعفر حمیدی)، نگاهی به زندگی و آثار شعله تنگستانی (عبدالرحمان چهار لنگ) و رسول پرویزی (دکتر علی بهزادی). ■

و مبارزان بزرگ و نستوهی چون سرهنگ باقرخان تنگستانی، شهید احمدخان تنگستانی، شهید رئیس علی دلواری، شهید زائر خضرخان اهرمی و... در آن ظهور کرده، بالیده و از استقلال و شرف ایران و ایرانی دفاع کرده‌اند. تنگستان مفتخر است که هر گاه استعمارگران اروپایی به جنوب ایران هجوم برده‌اند، مردمان دلیر این سرزمین علیه آن‌ها قد علم کرده و به مبارزه با آنان پرداخته‌اند. از این روی برخی از نویسندگان معاصر به تنگستان لقب «دژ مبارزه با استعمار» داده‌اند. مطالعاتی در باب تنگستان (مجموعه مقالات) به انتخاب و اهتمام سید قاسم یاحسینی توسط انتشارات گلگشت در قطع وزیری به زیور طبع آراسته شده است. کتاب

«سرزمین دلیرپرور تنگستان نامی آشنا برای اهل تاریخ و پژوهش‌های تاریخی است. جایی است که شیرمردان و مبارزان بزرگ و نستوهی چون سرهنگ باقرخان تنگستانی، شهید احمدخان تنگستانی، شهید رئیس علی دلواری، شهید زائر خضرخان اهرمی و... در آن ظهور کرده، بالیده و از استقلال و شرف ایران و ایرانی دفاع کرده‌اند.»

مجموعه‌ای است مفصل و دربرگیرنده مقالاتی ارزشمند همچون: سیمای جغرافیایی تنگستان (مرتضی کرمی) به همراه ۳ فصل تنگستان و جنوب غربی ایران در عصر صفاریان، تنگستان شناسی و تنگستان پژوهان، تنگستان از نگاه سفرنامه نویسان ایرانی و اروپایی (هر سه به قلم سید قاسم یاحسینی)، مبارزات ضد استعماری مردم تنگستان، جنگ ایران و انگلیس (لیوتان بالارد، ترجمه کاوه بیات)، جنگ جهانی اول، رئیس علی دلواری و تنگستانی‌ها، عصر رئیس علی دلواری (سید علی موسوی نژاد)، جنبش رئیس علی دلواری و جنبش‌های مسلحانه ضد استعماری آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین

رئیس علی دلواری، زندگی قهرمان حماسه، متن مثنوی، توضیحات مثنوی، ضمائم، کتاب‌نامه و اعلام، اسامی بخش‌های این کتاب هستند.

دلیران خاموش
اگر چه کتاب محسن شریفیان تحت عنوان دلیران خاموش (گفت‌وگو با همایون شهناز و دیگر عوامل مجموعه دلیران تنگستان) می‌کوشد به سریال مذکور بپردازد، اما در نفس همین کار نیز اطلاعات و موارد تازه‌ای را در خصوص مبارزه و شخصیت رئیس علی و قیام جنوب عرضه می‌کند، به علاوه این‌که همایون شهناز (سازنده سریال دلیران تنگستان) در لا به لای ارائه اطلاعات مربوط به تحقیقات خود درباره سریال و نیز هنگام ساخت فیلم مستندی درباره «خیری» همسر رئیس علی دلواری، نکات جالبی را در این خصوص بازگو می‌کند.

فهرست مطالب کتاب از این قرار است:
«به عنوان مقدمه، در مورد همایون شهناز، شناسنامه سریال «دلیران تنگستان»، درباره مجموعه «دلیران تنگستان»، دلیران خاموش / گفت‌وگو محسن شریفیان با کارگردان، روایتی دیگر، گفت‌وگو فیروزه میزانی با همایون شهناز، چگونه عاشقان ستیزنده را گریه کردم، واسموس، لورنس ایران، بازی در سه نقش متفاوت، حیف که دیگر شهناز سریال نمی‌سازد، گفت‌وگو با طراح تیتراژ سریال «دلیران تنگستان»، نقش سید مهدی جای کار بیشتری داشت، گفت‌وگو سید قاسم یاحسینی با منوچهر آتشی، هنوز چشم به راه رئیس علی‌ام، دلیران تنگستان حماسی سریال‌های قبل از انقلاب، روزی هیجده ساعت کار می‌کردم، حیف که ادامه ندادم، همزمان هم فیلم بازی می‌کردم و هم سریال، سریالی که هیچ وقت کهنه نمی‌شود، به سریال بی‌اعتنا هستم، درباره دیگر عوامل سریال، نویسنده کتاب «دلیران تنگستانی»، پیوند واقعیت‌ها برای تجسم تاریخ، گونه‌ای سفر به انتهای زمان و تصاویر پشت صحنه سریال»

مطالعاتی در باب تنگستان
«سرزمین دلیرپرور تنگستان نامی آشنا برای اهل تاریخ و پژوهش‌های تاریخی است. جایی است که شیرمردان